

ZAMONAVIY AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANGAN HOLDA XAVFSIZLIK DARSLARINI TASHKIL ETISH

*Namangan davlat universiteti Kasb
ta'limi kafedrasi stajiyor o'qituvchisi*

Nuraliyev. A. O

*Namangan davlat universiteti Hayot
faoliyati xavfsizligi yo'nalishi talabasi*

Burxonova H.O

*Namangan davlat universiteti Hayot
faoliyati xavfsizligi yo'nalishi talabasi*

Berdiyev. D. F

Anotatsiya: Maqolada zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalangan holda xavfsizlik darslarini tashkil etish imkoniyatlari tahlil qilingan. Raqamli ta'lim vositalari orqali o'quvchilarda xavfsizlik madaniyatini shakllantirish va darslarni samarali tashkil etish yo'llari ko'rsatib o'tilgan.

Kalit so'zlar: Axborot texnologiyalari, xavfsizlik darslari, raqamli ta'lim, interaktiv metodlar, xavfsizlik madaniyati, virtual simulyatorlar, AKT, o'quv jarayoni.

Аннотация: В статье анализируются возможности организации уроков безопасности жизнедеятельности с использованием современных информационных технологий. Показаны способы формирования культуры безопасности у учащихся и эффективной организации уроков с использованием цифровых средств обучения.

Ключевые слова: Информационные технологии, уроки безопасности, цифровое образование, интерактивные методы, культура безопасности, виртуальные симуляторы, ИКТ, процесс обучения.

Annotation: The article analyzes the possibilities of organizing safety lessons using modern information technologies. Ways of forming a safety culture in students and effective organization of lessons through digital educational tools are shown.

Keywords: Information technologies, safety lessons, digital education, interactive methods, safety culture, virtual simulators, ICT, educational process.

Kirish

Bugungi kunda axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi ta'lim jarayoniga ham chuqur kirib bormoqda. Xususan, xavfsizlik darslarini zamonaviy usullar asosida tashkil etish o'quvchilarda nafaqat bilim, balki amaliy ko'nikmalarni ham shakllantirishga xizmat qiladi. Interaktiv vositalar, virtual simulyatorlar va onlayn platformalar orqali o'qitish xavfsizlik bo'yicha darslarning samaradorligini oshirib,

o'quvchilarning mavzuga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi. Shu bois, axborot texnologiyalaridan foydalanish bugungi ta'limning ajralmas qismiga aylangan.

Ushbu mavzu haqida umumiy tushuncha. Bugungi kunda axborot texnologiyalari jamiyatning barcha sohalarida, jumladan, ta'lim tizimida ham keng qo'llanilmoqda. Xususan, xavfsizlik darslarini o'qitishda zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish o'quv jarayonini samarali tashkil etish, ta'lim oluvchilarda mustahkam bilim va amaliy ko'nikmalarni shakllantirish imkonini beradi. Xavfsizlik sohasidagi bilimlar, odatda, nazariy ma'lumot bilan cheklanmasligi, balki real hayotdagi favqulodda vaziyatlarga tayyorlanishni ham talab qiladi. Shu bois, zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish aynan ushbu yo'nalishda juda muhim ahamiyatga ega.

Masalan, interaktiv doskalar, multimedia taqdimotlari, animatsion roliklar, virtual laboratoriyalar, 3D modellar va maxsus simulyatorlar yordamida dars o'tilsa, o'quvchilar xavfli holatlarda qanday harakat qilish kerakligini ko'z bilan ko'rib, tushunib oladilar. Shu bilan birga, mobil ilovalar va onlayn test platformalari yordamida mustaqil bilim olish, nazorat ishlarini bajarish ham osonlashadi. Ayrim ta'lim muassasalarida esa favqulodda vaziyatlarni modellashtiruvchi virtual muhitlar (masalan, yong'in yoki zilzila holatlari) orqali amaliy mashg'ulotlar ham o'tkazilmoqda. Bu usullar orqali o'quvchilar oddiy nazariy ma'lumotni emas, balki amaliy jihatdan ham tayyorgarlik ko'rgan holda, real hayotdagi xavfsizlik qoidalariga amal qilishni o'rganadilar.

Shuningdek, axborot texnologiyalaridan foydalanish o'qituvchilarga ham darsni sifatli tashkil qilish, zamonaviy metodikalardan foydalanish va o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshirish imkonini beradi. Bu esa, o'z navbatida, xavfsizlik madaniyatining shakllanishiga, ongli va mas'uliyatli yosh avlodni tarbiyalashga xizmat qiladi.

Mavzuning dolzarbligi. Zamonaviy dunyoda favqulodda vaziyatlarning soni va turi ortib borayotgan bir paytda, xavfsizlik bo'yicha bilim va ko'nikmalarni shakllantirish har qachongidan ham dolzarb bo'lib bormoqda. Zilzila, yong'in, texnogen avariya, ekologik ofatlar, hatto pandemiyalar kabi holatlar inson hayotini xavf ostiga qo'yishi mumkin. Shunday vaziyatlarda to'g'ri va tezkor harakat qilish ko'plab insonlar hayotini saqlab qoladi. Shu sababli ta'lim muassasalarida xavfsizlik darslari yuqori darajada va amaliy asosda o'tilishi shart.

Bugungi texnologik taraqqiyot bu yo'nalishda katta imkoniyatlar yaratmoqda. An'anaviy dars uslublari ko'pincha nazariyaga asoslangan bo'lsa, zamonaviy axborot texnologiyalari orqali darslar interaktiv, vizual va tushunarli bo'ladi. Ayniqsa yosh avlod axborotni raqamli manbalar orqali tezroq qabul qilishi va o'zlashtirishi bois, xavfsizlikka oid mavzularni zamonaviy vositalar bilan tushuntirish o'ta samaralidir.

O'zbekiston sharoitida ham maktab, kollej va oliy o'quv yurtlarida xavfsizlik madaniyatini shakllantirish davlat siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Bunda zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish, yoshlarni real hayotdagi xavf-xatarlarga tayyorlash, ular orasida xavfsizlikka ongli yondashuvni shakllantirish imkonini beradi. Ayniqsa sanoat korxonalariga, yo'l-transport tizimiga, turar joy va jamoat binolariga oid xavfsizlik bilimlarini interaktiv usulda o'rgatish kelajakda kasbiy faoliyatda ham muhim rol o'ynaydi.

Shu sababli, xavfsizlik darslarida zamonaviy axborot texnologiyalarini joriy etish nafaqat ta'lim sifatini oshiradi, balki jamiyat xavfsizligi, inson hayotini asrash va xavfli vaziyatlarga tayyorgarlikni kuchaytirishda ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Mavzuning dolzarbligini hal etuvchi taklif va yechimlar. Zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish xavfsizlik darslarini yanada samarali va interaktiv tashkil etish imkonini beradi. Buning uchun quyidagi taklif va yechimlar amalga oshirilishi zarur:

Virtual va interaktiv o'quv materiallarini ishlab chiqish: Xavfsizlik bo'yicha o'quv jarayonlarini yanada samarali qilish uchun virtual simulyatorlar, 3D modellar va animatsion videolar ishlab chiqish zarur. Masalan, yong'in chiqishi, zilzila yoki boshqa tabiiy ofatlar kabi vaziyatlarni simulyatsiya qiluvchi dasturlar yordamida o'quvchilar xavfli holatlarda qanday harakat qilish kerakligini amaliy ravishda o'rganishlari mumkin. Bu metod nafaqat ta'lim samaradorligini oshiradi, balki o'quvchilarga real hayotda yuz berishi mumkin bo'lgan favqulodda vaziyatlarda aniq va to'g'ri qarorlar qabul qilishni o'rgatadi.

Xavfsizlik darslarini raqamlashtirish va onlayn resurslar yaratish: Xavfsizlik bo'yicha o'quv resurslarini onlayn formatda taqdim etish o'quvchilarga mustaqil o'rganish va bilimlarini tekshirish imkoniyatini yaratadi. Onlayn kurslar, testlar, videodarslar va mobil ilovalar orqali xavfsizlik bo'yicha bilimlarni kengaytirish mumkin. O'quvchilar o'z vaqtida xavfsizlikka oid materiallarni o'rganib, zarur bilimlarni olishlari uchun bunday raqamli resurslarni yaratish dolzarb hisoblanadi.

O'qituvchilarni axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) bo'yicha malakasini oshirish: Xavfsizlik darslarini zamonaviy texnologiyalar yordamida samarali o'tkazish uchun o'qituvchilarning AKT bo'yicha malakasini oshirish zarur. O'qituvchilarga yangi raqamli ta'lim vositalarini qo'llashni o'rgatadigan treninglar va seminarlar tashkil etish, ularning zamonaviy dars o'tish metodikalariga moslashuvini ta'minlaydi. Bu, o'z navbatida, xavfsizlik bo'yicha bilimlarni tushunish va o'rganish jarayonini samarali qiladi.

Amaliy mashg'ulotlar sonini oshirish: Xavfsizlik bo'yicha ta'lim faqat nazariy bilimlar bilan cheklanmasligi kerak. Shuning uchun darslarda amaliy mashg'ulotlarni ko'paytirish zarur. Masalan, evakuatsiya mashqlari, birinchi yordam ko'rsatish va favqulodda vaziyatlarda xatti-harakatlar kabi mashg'ulotlar o'quvchilarga real

hayotdagi holatlarda qanday harakat qilishni o'rgatadi. Bunday mashg'ulotlar zamonaviy texnologiyalar yordamida yanada samarali tashkil etilishi mumkin.

Ta'lim muassasalarini texnik jihozlash: Zamonaviy ta'limni tashkil etish uchun dars xonalarini interaktiv doskalar, multimedia projektorlar, planshetlar va simulyatorlar bilan jihozlash muhimdir. Bu texnik vositalar o'quvchilarga xavfsizlikka oid bilimlarni ko'rgazmali tarzda, tushunarli va qiziqarli shaklda olish imkonini beradi. Shuningdek, darslarda foydalaniladigan texnik vositalar o'qituvchilarga darsni yanada samarali o'tish imkoniyatini yaratadi.

Hududiy xususiyatlarga mos kontent ishlab chiqish: Har bir hududda mavjud bo'lgan xavf-xatarlar va tabiiy ofatlarga qarab, xavfsizlik darslarining kontentini moslashtirish zarur. Masalan, Surxondaryo viloyatida kuchli shamol va issiqlik xavflarini hisobga olib, darslar bu xususiyatlarga mos ravishda tashkil etilishi kerak. Hududiy xususiyatlarni inobatga olish, o'quvchilarga o'zlarini yashayotgan joyda yuz berishi mumkin bo'lgan xavflarga qarshi tayyor turish imkonini beradi.

Xalqaro tajribalarni o'rganish va joriy etish: Dunyoning ilg'or mamlakatlarida xavfsizlik darslarini tashkil etishda foydalaniladigan zamonaviy metodologiyalarni o'rganish va ularni o'z ta'lim tizimimizga joriy etish zarur. Misol uchun, AQSh va Yevropa davlatlarida xavfsizlik darslari interaktiv simulyatsiyalar, real vaqt rejimida sinovlar va o'qituvchilarga maxsus tayyorlangan treninglar orqali o'tiladi. Bu tajribalarni o'rganib, mahalliy sharoitga moslashtirish ta'lim sifatini yanada oshiradi.

Shunday qilib, zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalangan holda xavfsizlik darslarini tashkil etish orqali o'quvchilarning bilimlarini mustahkamlash, amaliy ko'nikmalarini rivojlantirish va xavfsizlik madaniyatini shakllantirish mumkin. Bu esa, o'z navbatida, jamiyat xavfsizligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega bo'ladi.

Xulosa: Zamonaviy axborot texnologiyalarining ta'lim sohasiga jadal kirib kelishi xavfsizlik darslarini ham yangi bosqichga olib chiqmoqda. An'anaviy uslublardan farqli o'laroq, raqamli texnologiyalar yordamida xavfsizlikka oid bilimlarni o'quvchilarga aniq, tushunarli va qiziqarli tarzda yetkazish imkoniyati paydo bo'lmoqda. Virtual simulyatorlar, interaktiv platformalar, onlayn darslar va amaliy mashg'ulotlar orqali o'quvchilarda nafaqat nazariy bilim, balki real hayotda kerak bo'ladigan ko'nikmalar shakllanadi.

Biroq, bu imkoniyatlardan samarali foydalanish uchun ta'lim muassasalari texnik jihatdan jihozlanishi, o'qituvchilarning raqamli savodxonligi oshirilishi va darslar mahalliy xavf-xatarlarni hisobga olgan holda moslashtirilishi lozim. Shu yo'l bilan xavfsizlik bo'yicha ta'lim sifati oshadi, o'quvchilarda mas'uliyat hissi kuchayadi va jamiyatda xavfsizlik madaniyati shakllanadi.

Shunday qilib, zamonaviy texnologiyalardan oqilona foydalanish xavfsizlik darslarini samarali tashkil etishning asosiy omillaridan biridir. Bu esa, o'z navbatida, xavfsiz va barqaror kelajakni ta'minlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-noyabrdagi PQ–4884-son qarori “2021–2023-yillarda raqamli ta'lim texnologiyalarini joriy etish va rivojlantirish bo'yicha chora-tadbirlar dasturi to'g'risida”.
2. Xabibullayev A.Q., Qodirov A.M. Hayot faoliyati xavfsizligi. – Toshkent: O'qituvchi, 2021.
3. Normatov R.S. Allamuratov B.A. Ta'limda axborot texnologiyalari. – Toshkent: Fan, 2020.
4. Xolbo'yev A. Abdurahmonov I. Favqulodda vaziyatlar va ularning oldini olish. – Toshkent: TDYU, 2021.
5. UNESCO. (2022). ICT in Education: A critical overview. – <https://unesdoc.unesco.org>
6. World Bank. (2020). Remote Learning and EdTech: Effective Approaches during COVID-19 School Closures. – www.worldbank.org
7. Anderson, T., & Elloumi, F. (2019). Theory and Practice of Online Learning. – Athabasca University.
8. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. Umumiy o'rta ta'lim maktablari uchun me'yoriy hujjatlar to'plami. – Toshkent, 2022.